

PUBERTETA

O puberteti mnogo čujemo in razpravljamo, saj je v razvoju mlade osebnosti to doba, ki mladega človeka najbolj razburka in ga vodi polagoma k odraslosti. To pa je tudi doba, ki nalaga vzgojitelju pomembne obveznosti pri vodstvu te mlade osebnosti in tudi pri pomoči mlademu človeku na poti njegovega dokončnega osamosvajanja.

Beseda »puberteta« izhaja iz latinske besede »pubes« (dlaka) oziroma »pubertas« (moškost) in označuje dobo spolnega dozorevanja, ki pričinja v 11/12 letu in traja do 17/18 leta starosti. Imenujemo jo tudi srednja šolska doba, po letih pa govorimo o predpuberteti (11/12—12/13), pravi puberteti (14—15—16) in postpuberteti (16/17—17/18). Vsaka teh sicer kratkih razvojnih razdobjih ima določene telesne, duševne in duhovne značilnosti in posebnosti, ki jih moramo prav zaradi pravilnosti vzgojnih postopkov dobro poznati, da ne bi delali na mladem bitju težjih vzgojnih naporov in nepotrebnih škod. Vidnejši izraz pubertete je poleg drugih telesnih znakov dlakavost na osramlju, pod pazduho in pri dečkih tudi na obrazu (brada, brki), zaradi česar so jo tudi označili kot »puberteto«. Nekateri psihologi jo označujejo tudi z izrazom »adolescencia« (mladostna doba) in vključujejo v ta pojem celotno pot dozorevanja mladega človeka do odraslosti (24/25 leta). Vsekakor je doba spolnega zorenja najvišarnejša razvojna doba našega otroka, ki ni več otrok, marveč je postal mladostnik, mladostnica, in prehodna stopnja za vstop v družbeno življenje, ko si bo izoblikoval svoj poklic in ko se bo docela odtrgal iz domačega družinskega kroga in si ustanovil polagoma lastno družinsko gnezdo.

Pri puberteti govorimo o treh fazah: o telesni, duševni in duhovni puberteti. Telesna puberteta je osnova za duševno in duhovno puberteto, fiziološki vzrok zanjo pa je zorenje spolnih žlez in posledica le-tega zorenje jajčnih (pri deklicah) in semenjskih celic (pri fantih). Spolno zreli je človek, ko more op. loditi spolno celico, ko more zanositi in roditi in postati oče oziroma mati. Prva menstruacija je znak spolne zrelosti dekleta, polucija (izliv semenskih celic) za spolne zrelosti za fante. Razvoj spolnih žlez, to je pojava primarnih spolnih znakov telesne pubertete, je pri različnih narodih, posrednih in rasah različen in je odvisen od rase, družine, podnebja, prehrane, socialnih in gospodarskih prilik in od posebne telesne konstitucije. Nekakšno pravilo je, da gre ta razvoj pri moških približno za dve leti za ženskimi razvojem.

Celotni proces telesnega oziroma spolnega zorenja je popolnoma naraven pojav in imajo tu roditelji važno nalogo, tolačiti pravočasno svojim otrokom posebnosti tega razvoja (menstruacijo, polucijo) in jih opozarjati na higieno spolovila, pri ted pa paziti tudi na psihohigieno. Vse to pa jim morajo kazati s stališča naravnosti!

Primarne spolne znake spremljajo sekundarni spolni znaki, ki so nekoliko drugačni pri dekletih kot pri dečkih. Pri prvih gre sporedno s povečano rasto jajčnikov (2-krat) in maternice (5-krat), mlečnih žlez in oblikovanjem prsi, celotno okostje postaja slabotnejše, kosti so lažje, mišičje mehkeje, oblo, okroglasto, pod kožo se nabira

močnejša maščobna plast, tudi na rokah in nogah, vrat je finejši, trebušni prostor postaja daljši, dihanje poteka pretežno s prsnim delom, koža je finejša, pri spolovilu in pod pazduho se pojavlja dlakavost, glas pridobiva na intenziteti, kolk se razširi in poveča se medenični prostor. Pri fantih pa so opazna širša ramena, močne, izrazitejšje mišice, precej zaznata je mutacija in glas dobiva nižji, moški ton, Adamovo jabolko izstopa, dlakavost pa se pojavlja tudi po obrazu, prsih, hrbtu rok in nog. Pri obeh spolih se poveča teža možganov, razvijajo se finejši elementi možganov, posebno sive možganske skorje in v zvezi s tem fiziološka osnova za abstraktno mišljenje in zahtevnejše miselne operacije. Gostejša pa postaja tudi senzibilna živčna mreža, izpopolnjujejo se zveze med centri sive možganske skorje, utrjujejo se zlasti zveze med pojmiščem in besediščem. Prav zaradi finejše in gostejše mreže živčnih celic postaja mlad človek čedalje sposobnejši tudi za globlje čustveno doživljanje.

Telesna puberteta je osnova za duševno in duhovno puberteto. Znaki duševne pubertete so različni. V splošnem bi označili, da postaja mlad človek precej občutljiv in je ta njegova občutljivost

PIŠE PROF. ALBIN
PODJAVORŠEK

često zelo neprijetna za okolico. Razburljiv je in prihaja v konflikte z ljudmi okoli sebe. Od posebnih znakov duševne pubertete pa bi predvsem omenili spolni nagon, močan organski občutek, ki vpliva na celotno duševno podobo mladostnikovo. Pojavlja se močnejša afiniteta do oseb drugega spola, v zvezi z njo posebna privrženost do konkretne osebe drugega spola in čustvo erotične ljubezni, ki je pri marsikaterem pubertetniku vzrok za pisanje nežnih lirčnih pesmi ljubljenski osebi (»petošolska ljubezen«). V tej dobi je močno tudi fantazijsko izživljanje, ki prehaja pri nežnejših tudi v sanjarjenje, dalje prehod od konkretnega k abstraktnemu mišljenju, od predmetne analize prehaja k miselni sintezi, oblikujejo pa se z življenjem v družbi, to je v družini, šoli, različnih družčinah, organizacijah, ob branju, obisku prireditvev, radia in televizije in pod vplivom vzgojnih dejavnikov mnoga individualna, intelektualna, socialna, moralna, estetska in tudi religiozna čustva. Te višje oblike čustvovanja čedalje bolj oblikujejo in zaključujejo lik mlade osebnosti, ki teži po samostojnosti in čim občutnejšem prelomu in ločitvi od staršev, od domačih spon in sploh od spon odraslih. Občutnejšo telesno rast komaj prekrivljuje srce in je za to dobo tipična tudi hitra utrujenost organizma in v zvezi z njo večja razdražljivost in občutljivost mladega človeka. Čustvo samozavesti in težnja po samostojnosti nujno vodi do konfliktnih situacij med pubertetnikom in starejšimi v okolju v družini in često tudi v šoli ali v delavnici. Prav zaradi tega dejstva poudarjajo psihologi kot tipično za pubertetnika t. im. »strmoglavljenja« kot »stretjo fazo« trme v razvoju mladega človeka

(1. faza je bila v 17—18 mesecu, 2. faza okrog tretjega leta starosti, tretja pa je v puberteti). Punčka npr., ki je bila doslej tako pridna hčerkica, da so jo postavljali za »zglede«, se začne na vsem lepem pričkat z materjo, treska od jeze po hiši z vrati, se krega z očetom, kuha jo trma; »pridni sinček«, ki je bil doslej vzor otroka, kljubuje materi, se prepira z njo in jo zmerja, se upira očetu, mu nasprotuje ipd. Tudi v šoli se npr. kar nalepem »dober dijaka« upre profesorju, ugovarja njegovi razlagi, trdi »svoje« in se ne mara nikomur ukloniti. Itd. Mladi človek začne hoditi svojo lastno pot, mnogo razmišlja o sebi, zavzema kritično stališče do okolice, v svoj svet pa postavlja kot osrednjo osebnost človeka in je ena od psiholoških posebnosti tega obdobja tudi antropocentričnost, kar pomeni, da vse, kar človek ustvarja, stoji v ospredju interesa in kritičnosti našega pubertetnika. Ob telesnih in živčnih spremembah ugotavljamo včasih pri pubertetnikih ali puberteticah tudi težje oblike melanholije, stalne otožnosti, ki je povezana s pesimističnim gledanjem na svet in ljudi, apatijo, to je brezbriznost do vsega, večjo težavo za koncentracijo in neko utrujenost, posebno v dobi od 14. do 16. leta pa primere močnega čustva domotožja, če mora mladi človek za dalj časa od doma, pretirana spolna fantazija pa lahko privede mladega človeka tudi do perversnosti ali nekaterih seksualnih odklonov. Marsikateri pubertetnika pa muči kompleks manjvrednosti.

Takšna je torej duševna podoba mladostnika. Vendar bi veljalo pripomniti, da sodobni mladostnik popolnoma ne ustreza več temu liku. Za kaj gre? Dejstvo je, da so odnosi med pubertetniki obeh spolov dokaj sproščeni, na »pore« hodijo že v višjih razredih osnovne šole, pozneje pa je le-to že celo vsakdanji pojav. Včasih je bilo za pubertetnika tipično druženje z vrstniki istega spola, med njimi se je razvijalo ožje tovarišstvo, prijateljstvo, zaupništvo ipd.; danes si izbirajo ožje tovarišje, prijatelje, zaupnike ipd. mladi ljudje tudi v vrstah drugega spola. Seveda erotično čustvo danes ni tako bolešno, kot je bilo včasih, ko so vladale med mladimi ljudmi različnih spolov »visoke pregraje« in jih je vezalo le tiho »hrepenenje« v smislu nežne lirike. Nekeč »idealni«, »bogastvo« so postala danes »navadna stvar«... Pubertetno situacijo je lepo prikazal naš veliki pesnik Oton Župančič v pesmi »Prebujenjes«.

Tudi spolna poučitev je zajela dandanes najširše plasti mladine. Film, televizija, »poučne revije« o spolnosti v naših kioskih, slike, knjige, moda, prireditve itd. so mnogo pripomogle k vsestranski odstranitvi zavor med obema spoloma v dobi pubertete in k sproščenejšemu medsebojnemu komuniciranju. Mladina obeh spolov hodi na skupne delovne akcije, taborenja, pohoče ipd., zblizuje jih tudi koedukacija (skupna vzgoja v šolah), da so pregraje, ki so se zdele včasih neporušljive, čedalje medlejše. Marsikoga vodi sproščenejša spolna situacija tudi do zgodnejših seksualnih odnosov, kar povzroča pri mladem človeku mnogo težav pri učenju in delu, je čuti v obnašanju in čustvovanju takšnih mladostnikov, pride pa včasih tudi do ne-

ljubih posledic, kot so pre zgodnje zanositve, abortusi ipd. Nekateri psihologi so mnenja, da sodobni pubertetnik nima do staršev in drugih starejših več odnosov v smislu t. im. »konfliktnih situacij« ali kljubovanja, marveč jih enostavno »zaobide«, jih ignorira, jih »ne prizna«, češ: »Kaj bo naš ata, naša mama! Oba sta pač stara!« In se gremo »stare« z zastarelimi in »mlade« z modernimi nazori, med katerimi zija globok prepad... Seveda gre tu za določen odstotek mladih, ki postanejo žrtve razmer in se kmalu izgube iz življenjske bitke. Treba pa je pomisliti, da so mnogi mnogi pubertetniki povsem v redu in so njihovi odnosi v domači družini in v šoli popolnoma pravilni. Tudi to je vpliv dobre domače vzgoje!

Ob vsem tem pa lahko govorimo o duhovni puberteti. Mlademu človeku so omogočili ob lastnem duševnem razvoju dom, šola, priložnostni sovzgojevalci s kulturnimi in prosvetnimi sredstvi, ki ga oblikujejo, in drugimi dejavniki v njem in zunaj njega poglobitev v vprašanja o smislu življenja in bivanja človeka na Zemlji. Ob spoznavanju znanstvenih resnic, ki mu

jih posredujejo v šoli in zunaj šole, ob spoznavanju moralnih in estetskih vrednot ocenjuje ljudi okrog sebe in njih življenje, ustvarja si življenjske ideale in črpa vase interese, ki jih želi doseči, in si oblikuje življenjski in svetovni nazor, ki mu želi na svoji nadaljnji poti služiti. Postavlja si visoke življenjske ideale. S svojega vidika ocenjuje vsakega posameznika, konkretnega človeka, njegove misli, besede in dejanja, in je v svoji sodbi in obsodbi brezkompromisen, načelen, neupogljiv. Pred namimi očmi se oblikuje mlada osebnost, ki je tudi naš sodnik, izoblikovala se bo do tiste stopnje, ko nam bo postala ravnopravna, ki bo v nadaljnjem življenju naš pomočnik, naš sodelavec, naš soborec, samoupravljalec.

Kakšna bo ta mlada osebnost, ta naš pomočnik, naš sotovariš, naš sodelavec, naš samoupravljalec, bo v mnogem odvisno od naše vzgoje. Moramo pa zopet poudariti, da našega mladega človeka ne vzgajata samo dom in šola, marveč so tu našeti drugi dejavniki, ki vplivajo nanj in na njegov razvoj. Če hočemo doseči naš vzgojni ideal, o katerem bo govor v

enem prihodnjih vzgojnih kramljanj, moramo težiti za enotnostjo in skladnostjo vseh vzgojnih dejavnikov. Toda dom in šola imata pri vzgoji prvenstveno vlogo, predvsem pri pridobivanju delovnih navad, a kar se tiče mlade osebnosti v dobi pubertete, ni za to mlado osebnost večje nevarnosti kot brezdelje ali celo delomznost! Kakor smo naučili našega otroka zavestno regulirati ali znati krotiti razne prirojene nagone, smo pri pubertetniku pred najtežjo nalogo, vzgojiti ga za zavestno obvladovanje spolnega nagona in kompenziranje le-tega z delom. Prav zato je tako važno, da bi posvetil pubertetnik mnogo mnogo časa učenju, telesnemu gibanju v telovadnici ali na športnem igrišču, potovanjem, planinjenju pa mnogim interesnim aktivnostim, bodisi ročnemu delu, estetsko-umetniškemu udejstvovanju, učenju tujih jezikov in — v splošnem — vsem tistim dejavnostim, ki odvrtačo mladega človeka v tej lepi, a viharni in nevarni dobi od brezplodnega sanjarjenja ali nesmiselnega preranega spolnega izživljanja!

NOVI ZDRAVSTVENI DOM

»Na področju bežigradske občine je skoraj 7.000 otrok do 15. leta. Doslej je bil na območju občine Bežigrad le en sam otroški zdravnik, zaradi utesnjenosti prostorov pa ni bilo mogoče nuditi pogojev za obširno delo pediatra, ki je delal za Bežigradom le honorarno. Pod okriljem zdravstvenega doma bo začel delovati tudi šolski dispanzer. Otroci iz osemletk, gimnazije in vajenci bodo imeli svoje ordinacije.

Kmalu bodo začele za mladino delati tri zobne ordinacije. Do sedaj je bilo to bolj težko, v novih prostorih pa bodo veliko pozornosti posvetili zdravljenju zob mladih. Lani so pregledali le 1480 otrok iz občine, pri teh pa je imelo zobno gnilobo prve do tretje stopnje kar 70 odstotkov pregledanih otrok.

Medtem ko je bilo v starem zdravstvenem domu zaposlenih sedem zdravnikov, jih bo v novem 15. Devet zdravnikov bo zaposlenih v splošnih ambulantah, 2 v obratni, 1 pediater, 1 šolski zdravnik in 1 ginekolog. Razen tega bo v zdravstvenem domu ob polni zasedbi

di v naši občini obravnavati z vsjo resnostjo in iskati vse možne ukrepe, ki naj bi omogočili, da bi najnižji osebni dohodki dosegli vsaj povprečje 25.000 din.«

PIONIRJI NA SNEGU

»Dnevni zimskih počitnic se je letos udeležilo 517 bežigradskih pionirjev. Mladi smučarji so hodili na izlete, ki so jih strokovno vodili smučarski učitelji ali vsaj učitelji za telesno vzgojo. Vsebinsko dobro pripravljena rekreacija na snegu je šolarjem zelo koristila, posebno še, ker vsi niso imeli možnosti, da bi se udeležili smučarskih tečajev, ki so jih prirejale šole med semestralnimi počitnicami.

Zelo uspešno je bilo dnevno zimovanje pionirjev Savskega naselja. Zimovanje je organiziral Pionirski dom skupaj z Društvom prijateljev mladine in šolo. Pionirji so pod vodstvom smučarskih učiteljev in dveh vzgojiteljic hodili na izlete v Homec pri Kamniku in na Mengeško kočo. Do tja so se pripeljali z vlakom, potem pa se je pričel

BEŽIGRAD PRED DESETIMI LETI

zaposlenih 8 zobnih terapevtov in 4 zobni tehniki. V starem zdravstvenem domu niso bili kos vsem, ki imajo težave s slabimi zobmi, v novem pa pridejo vsi kmalu na vrsto. Čakati je treba le 14 dni.«

NAJMANJ 25.000 DIN

»Tudi za zaposlene na področju naše občine ugotavljamo, da lani njihovi osebni dohodki niso v celoti sledili uspehom, ki smo jih na splošno ugotavljali v gospodarjenju naših delovnih organizacij. Statistični podatki izkazujejo, da je v 10 mesecih 1963. leta poprečno prejelo še vedno 1.873 delavcev ali 20,8 odstotka od vseh zaposlenih pod 25.000 din. Te številke so v posameznih gospodarskih panogah dokaj različne. Tako so razmere najbolj kritične v prometu, kjer je bilo v 10 mesecih lani kar 49,8 odstotka delavcev z osebni dohodki, ki so bili nižji od 25.000 dinarjev. Tej panogi sledi komunalna dejavnost, kjer je znašal ta odstotek okoli 31, nadalje gostinstvo z 28,8 odstotka, kmetijstvo 24,7, gradbeništvo 20,4, industrija 20,1, obrt 13,2, trgovina 12,8 in gozdarstvo 0,2 odstotka.

Nekaj podatkov, ki smo jih navedli doslej kaže, da bo treba vprašanje usklajevanja najnižjih osebnih dohodkov s porastom življenjskih stroškov tu-

živčav na snegu. Izletov se je udeležilo 111 otrok. Vsak je prispeval 100 din za malico. Vseh stroškov zimovanja s tem seveda ni bilo mogoče pokriti. Svoj delež je primaknilo še Društvo prijateljev mladine, honorar za smučarskega vadiatelja pa je plačala šola.«

AVTO ZA ZDRAVNIKE

»Pred kratkim je bežigradski zdravstveni dom kupil osebni avto Zastava 750 D. Namenjen je za opravljanje obiskov na domu.

Po lanskoletnih izkušnjah bodo dejurni zdravniki v letošnjem letu opravili približno 8400 obiskov, za vsak obisk pa je predvideno 2 km vožnje. Z nabo vo avtomobila za dežurno službo bo čakalna doba obiskov vsekakor krajša.«

FEBRUAR 1964